

ÇOCUK VE OKUMA EĞİTİMİ

Hasan UYANIK

1979 yılı Dünya Çocuk Yılı olarak kutlanmakta ve bu nedenle dünya çocuklarının sorunları tartışılmaktadır. Dünyamızın geri kalmış bölgelerinde açlıktan ve hastalıktan her yıl milyonlarca çocuk ölmektedir. Ayrıca milyonlarca çocuk «Okuma açlığı» çekmekte, hem bedence hem de kafaca sağlıklı gelişmektedir.

Geleceğin güveni olarak gördüğümüz çocuklarımızın bu görevi yerine getirebilmeleri için bilgili, akıllı ve iyi birer vatandaş olmaları gerekiyor. Bu niteliklere ancak okuma ile sahip olunabilir. Çünkü başarının sırrı iyi bir okuyucu olmaktan geçer. Çocuk da büyük gibi okuduğu şeylerin etkisinde kalır ve onlardan kendine bir pay çıkarır. Çocuk iyi ve güzele yöneltilmişse, hep iyi şeylerin etkisinde kalacak, güçlükler karşısında yılmayacaktır.

Az okuyan bir toplum olarak, az okumuşluktan kurtulabilmek ve sağlıklı bir kuşak yaratabilmek bugünün küçüğü olan çocuklarımıza okumayı sevdirmek ve onlara okuma alışkanlığı kazandırmakla mümkündür.

Üstün nitelikler taşıyan bir insanın yetişmesinde «Okuma eğitimi»nin özel bir yeri vardır. Çocuk, duymasını, düşünmesini, yazmasını, sezmesini, acımasını, sevmesini, sevinmesini okuma yoluyla daha iyi kavrar. Okuma çocuğu ruhsuz bir kalıp olmaktan kurtaran etkin bir eğitim biçimidir. (1)

Çocuklar okuyarak öğrenerek gelişiyorlar, insan olmanın bilincine okuyarak varabiliyorlar. Bu bilimsel bir gerçek. Bu nedenle uygar uluslar çocuklarının okumaları üzerinde büyük bir önemle duruyorlar. (2)

(1) Ahmet Köklügiller, «Çocuk Edebiyatı», Varlık, XXXVIII, 765 (1971), s. 17.

(2) Gülten Dayıoğlu, «Çocuk Kitapları Haftasında: İngiltere Örneği ve Türkiye», Milliyet Sanat Dergisi, 251. sayı, 14 Kasım 1977, s. 5.

Ailenin çocuğu okumaya yöneltmesi, okuma alışkanlığı kazan-
dırması ailenin kültür düzeyine ve maddi durumuna bağlıdır. Aile-
nin maddi olanakları iyi, kitap seçimini biliyor, yani okuma alışkan-
lığına sahipse çocuğunu okumaya yöneltecektir. Ancak yurdumuzun
ekonomik koşulları ve ailelerimizin kültür düzeyleri düşünülürse,
bu işin ne dereceye kadar başarılı olabileceği kolayca anlaşılabılır.

Çocuğa okuma alışkanlığı vermede okula ve aynı zamanda öğ-
retmene de büyük görevler düşüyor. Ancak okullarımızın büyük ço-
ğunluğu kütüphanelerden yoksundur. Devlet bu işe yeteri kadar
eğilmiyor. Kütüphanesi bulunan okularımız da kütüphaneye ge-
rekli ilgiyi göstermiyorlar. Ayrıca öğretmenlerimiz bu konuya ge-
rektiği önemi vermiyor, okuma ve okutma işine eğilmiyorlar.

İşte, ailelerimizin maddi ve kültür durumları, okullarımızın ki-
tap ve kütüphaneden yoksun oluşu bu görevin yerine getirilmesini
önlüyor. Son yıllardaki kâğıt ve buna bağlı olarak kitap ve defter
fiyatlarındaki artış nedeniyle çocuğunun ders kitabı ve defter ihti-
yacını zor karşılayan ailelerin bu görevi yerine getirmeleri zaten
beklenemez. Burada asıl görev çocuk kütüphanelerine düşmektedir.
Çocuęun gerçek kabiliyetlerini tahrik ederek ortaya koymak, okuma
alışkanlık ve sevgisini kazandırmak, çocuğun boş zamanını en iyi
şekilde değerlendirmek amacıyla çocuk kütüphaneleri kurulmakta-
dır.

Dünyada ilk çocuk kütüphanesi 1835 yılında İngiltere'de kurul-
muştur. Yurdumuzda ise ilk çocuk kütüphanesi ise 1952 yılında ku-
rulmuştur.

Koleksiyonlarının seçilmişliği, az çok yetenekli kütüphanecile-
rin varlığı çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmada çocuk kütüp-
hanelerinin önemini artırmaktadır. Çocukların çocuk kütüphane-
sinde kazanacağı okuma alışkanlığı aynı yerde bulunan bir halk kü-
tüphanesi ile devam ettirilebilir. Bu yüzden her halk kütüphanesi-
nin yanısıra çocuk kütüphanelerine de ihtiyaç vardır. Çünkü ço-
cuklukta okuma alışkanlığı almamış kişilere yetişkinlik çağında
halk kütüphanesi hizmeti götürmekle olumlu sonuçlar alınamaz.
Bugün yurdumuzdaki çocuk kütüphanelerinin sayısı 316, bu kütüp-
hanelerdeki kitap sayısı 779.565'dir. 1977 yılında bu kütüphaneler-
den 3.939.521 çocuk yararlanmıştır.

Yukarıdaki rakam da gösteriyor ki, çocuklarımız çocuk kütüp-

hanelerine büyük ilgi göstermektedirler. Bu ilginin tüm yurt yüzeyine yaygınlaşması, çocuklarımızın tümünün kütüphane hizmetinden yararlanması gerekmektedir. Bu da çocuk kütüphanelerinin sayısını artırmakla mümkündür. Yurdumuzda bulunan 316 çocuk kütüphanesinin büyük çoğunluğunun büyük şehirlerde ve kasabalarda olduğu düşünülürse bu sayının ne kadar yetersiz olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

1978 yılı içinde yaptığımız bir araştırmada çocukların en çok sevdikleri kitaplar arasında Pinokyo, Kül Kedisi, Pollyanna, Heidi, Tom Sawyer'in Maceraları, Tom Amca'nın Kulübesi gibi tanınmış çocuk klâsikleri; bizden ise sadece Nasreddin Hoca ve Dede Korkut Masalları yer almıştır. Bu da yurdumuzda çocuk edebiyatı ile uğraşanların ve çocuk yayınlarının ne kadar az olduğunu göstermektedir. Çocuk kitapları yayıncılığı, dünyaca ünlü çocuk klâsiklerinin dilimize çevrilmesinden öteye gidememiştir.

Yazarlarımızın çocuk yazınına eğilmeleri gerekiyor. Çocukların seviyesine uygun, bilgilerini artırıcı, fazla hayalci olmayan, toplum sorunlarına eğilen kitaplar yazmalıdırlar. Ayrıca kitaplarda resim unsuruna önem verilmelidir. Çünkü çocukların kitapla ilk tanışmasında ve sevmesinde resimli kitapların önemi büyüktür. Bu nedenle yazar ve ressam işbirliği yapılmalıdır. Yazarlarımız çocuk kitaplarının çok satmayacağı düşüncesiyle çocuk kitapları yazmamak eğilimindedir. Yazarları bu yola teşvik etmek için yazarlar arasında yarışmalar düzenlenmelidir.

İçinde bulunduğumuz 1979 yılında sorunlarını tartıştığımız ve yarının umudu olarak gördüğümüz çocukların iyi yetişmesinde okuma eğitiminin önemli bir yeri vardır. Çocuklarımızı ders kitapları dışında kitap okumaya teşvik etmeliyiz. Onların hoşlanacağı, iyi yönde etkileneceği, düşünce dünyasını geliştirici, bilgisini genişletmesine yardımcı kitapları çocuklara ulaştırmalıyız. Bu da çocuk kütüphanelerinin tüm yurt yüzeyine yayılmasıyla gerçekleşebilir.

Ankara Belediyesi'nin «Kâğıtlar sizden kitap bizden» ve Kültür Bakanlığının «Her çocuğa bir kitap» kampanyaları bu amaca ulaşmada atılan ilk adımlardır. Bu adımların 1979 yılı içinde kalmamasını, gelecek yıllarda daha da hızlanmasını diliyoruz.